

Tusculum

2020
SOLIN-13

Tusculum

13

Solin, 2020.

Nakladnik

Javna ustanova u kulturi
Zvonimir Solin
Kralja Zvonimira 50
Solin

Za nakladnika

Tonči Čičerić

Glavni urednik

Marko Matijević

Uredništvo

Joško Belamarić
Nenad Cambi
Dino Demicheli
Josip Dukić
Arsen Duplančić
Miroslav Katić
Šime Marović
Dražen Maršić
Michael Ursinus

Grafičko oblikovanje i priprema za tisak

Marko Grgić

Izrada UDK-a

Iva Kolak, Sveučilišna knjižnica u Splitu

Tisak

Jafra Print Solin

Naklada

500 primjeraka

Časopis je uvršten u podatkovne baze: ESCI (Emerging Sources Citation Index), DOAJ (Directory of Open Access Journals), AWOL (The Ancient World Online), Hrčak (Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske).

Izdavanje časopisa novčano podupiru Grad Solin,
Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Županija splitsko-dalmatinska.

UDK 908(497.5-37 Solin)

Tiskana inačica: ISSN 1846-9469

Mrežna inačica: ISSN 1849-0417

Tusculum

Časopis za solinske teme

13

Solin, 2020.

Sadržaj

7-21	Dražen Maršić	Studije o isejskoj carskoj skupini (II) – Isejski lorikat iz Arheološkoga muzeja u Zagrebu
23-31	Nikola Cesarik	<i>Veterani qui militaverunt sub P. Memmio Regulo</i> (ad CIL 3, 2028 = 8753)
33-40	Silvia Bekavac	<i>Lex arae Dianae in Aventino</i> na natpisu iz Salone
41-62	Dino Demicheli	Epigrafski spoliji iz Zvonimirove ulice u Solinu
63-72	Ivo Donelli	Vrste kamena otkrivene na trasi plinovoda u Solinu
73-82	Nenad Cambi	<i>Spolia</i> u Gašpinoj i Aljinovićevoj mlinici u Solinu
83-89	Michael Ursinus	Ottoman <i>Çiftlik</i> / <i>Zemin</i> Holdings in the Grounds of Ancient Salona and the Ager Salontanus before the Fall of Klis (1537)
91-116	Arsen Duplančić	Prilog povijesti početaka arheologije u Saloni
117-134	Ivan Šuta	Skica nacрта ceste Klis – Split iz 1807. godine
135-161	Tonći Čičerić	Prilozi za biografiju admirala Antona Račića
163-178	Josip Dukić – Bernard Dukić	Odnos don Frane Bulića i fra Ivana Markovića u kontekstu polemike o sv. Dujmu i apostolicitetu splitske Crkve
179-186	Lidija Fištrek	Elementi performansa u stvaralaštvu Joze Kljakovića
187-227	Ivan Matijević	Njemačka protuzračna obrana u Solinu između ožujka i listopada 1944.
229		Naputak suradnicima <i>Tusculuma</i>

Josip Dukić – Bernard Dukić

Odnos don Frane Bulića i fra Ivana Markovića u kontekstu polemike o sv. Dujmu i apostolicitetu splitske Crkve

Josip Dukić
Katolički bogoslovni fakultet
u Splitu
Zrinsko-Frankopanska 19
HR, 21000 Split
josdukic@gmail.com

Bernard Dukić
Benkovačka 9
HR, 21000 Split
bernard.dukic@gmail.com

Don Frane Bulić (Vranjic, 4. listopada 1846. – Zagreb, 29. srpnja 1934.) i fra Ivan Marković (Sinj, 23. listopada 1839. – Sinj, 22. listopada 1910.) dali su svaki na svoj način velik doprinos proučavanju crkvene i civilne prošlosti Dalmacije. Don Frane je ostavio dubok trag kao profesor, odgojitelj, konzervator, povjesničar, arheolog i epigrafičar. Fra Ivan je napisao nekoliko književnih, teoloških i povijesnih djela. Njihovi kolegijalni odnosi dovedeni su u pitanje početkom 20. stoljeća, kada se vodila rasprava vezana za salonitanskoga mučenika Domnija – Dujma. Don Franina i fra Ivanova korespondencija, koja se čuva u knjižnici Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, te jedno pismo u arhivu Franjevačkoga samostana u Sinju jasno pokazuju koliko su zapravo bile dinamične i žestoke rasprave, popraćene sudskom parnicom, koje su u konačnici utjecale na promjenu tradicionalnoga shvaćanja apostoliciteta splitske Crkve.

Ključne riječi: don Frane Bulić, fra Ivan Marković, Katolički bogoslovni fakultet Split, Franjevački samostan Sinj, Arheološki muzej Split, sv. Dujam, apostolicitet splitske Crkve

UDK: 17-722.5Bulić, F.:27-789.32Marković, I.]27-285.4
27-722.52Dujam(497.58Salona)“01“

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 3. studenoga 2020.

Uvod

O odnosu poznatoga sinjskog franjevca Ivana Markovića i najpoznatijega hrvatskog arheologa don Frane Bulića ne postoji ni jedan znanstveni rad. Davne 2009., Josip Dukić je u rujanskom broju *Solinske kronike* objavio tekst *Don Frane Bulić i fra Ivan Marković*.¹ Nakon toga, 16. rujna 2010., u Franjevačkom samostanu u Sinju je održan simpozij *Fra Ivan Marković i njegovo doba*, na kojem je isti autor sudjelovao te na temelju nove arhivske građe predstavio odnos te dvojice poznatih svećenika. Budući

da zbornik radova s tog simpozija nije objavljen, rad se u ovoj prigodi objavljuje u znatno proširenom obliku i s novim spoznajama. Ovaj članak zapravo je nastavak nekoliko prethodnih, u kojima se opisuje don Franin odnos prema pojedinim svećenicima: Antonu Alfireviću,² Mihovilu Baradi,³ Ivanu Delalli,⁴ Luki Jeliću⁵ i Petru Kaeru,⁶ te slikaru i piscu Jozi Kljakoviću.⁷

Rezultati istraživanja temelje se na osam fra Ivanovih dopisa (tri vizitke s bilješkama⁸ i pet pisama⁹ upućenih

1 J. Dukić 2009d, str. 20-21.

2 J. Dukić 2017a, str. 125-131.

3 J. Dukić 2009f, str. 20-21.

4 J. Dukić 2009c, str. 18-19; J. Dukić 2009e, str. 18-19.

5 J. Dukić 2009g, str. 18-19.

6 J. Dukić 2010, str. 205-220; J. Dukić 2010b, str. 18-19; J. Dukić 2010c, str. 18-19.

7 J. Dukić 2009h, str. 18-19.

8 Katolički bogoslovni fakultet Split (dalje KBF Split), Salona Christiana (dalje SC) III (1899-1901), br. 67, 29. 12. 1900.; SC IV (1901), br. 35, 4. 4. 1901.; SC V (1902), br. 5, 14. 1. 1902.

9 KBF Split, SC IV (1901), br. 31, 30. 4. 1901.; SC VI (1903), br. 44, 13. 9. 1903.; SC VII (1904), br. 20, 12. 3. 1904.; SC VII (1904), br. 40, 30. 4. 1904.; SC IX/1 (1906), br. 48, 25. 6. 1906.

don Frani) te na jednom don Franinu pismu upućenom fra Ivanu.¹⁰ U ostavštini se nalaze i fra Ivanovi objavljeni tekstovi o sv. Dujmu,¹¹ zatim drugi tekstovi¹² te nekoliko pisama¹³ i bilješki¹⁴ u kojima se dotiče odnos don Frane i fra Ivana. Korištena korespondencija se čuva u knjižnici Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu,¹⁵ te jedno don Franino pismo u arhivu Franjevačkoga samostana u Sinju. Korespondencija datira od kraja 1900. do kraja lipnja 1919. Navedeni izvori nadopunjeni su člancima i knjigama u kojima se opisuje don Franin¹⁶ i fra Ivanov¹⁷ životni put i rad.

Polemika oko Dujma

Od kraja 19. stoljeća pa sve do početka Prvoga svjetskog rata vodila se vrlo dinamična rasprava, zapravo

polemika oko salonitanskoga mučenika Dujma.¹⁸ O toj temi objavljeno je nekoliko znanstvenih radova.¹⁹ Treba reći da to pitanje salonitanske hagiografije ne gubi na svojoj aktualnosti, što potvrđuju novija znanstvena promišljanja hrvatskih i svjetskih stručnjaka.²⁰

Prema tradicionalnom shvaćanju splitske Crkve postojala su dva Dujma mučenika: jedan koji je bio prvi biskup u Saloni i mučen godine 107. u vrijeme cara Trajana, te drugi koji je umro mučeničkom smrću za vrijeme Dioklecijanova progona. Sličnoga mišljenja je bio i Toma Arhiđakon.²¹ Na »starijem« Dujmu splitska Crkva je temeljila svoj apostolicitet, koji su početkom 20. stoljeća branili splitski kaptol i biskup Filip Franjo Nakić (1889. – 1910.). U obranu apostoliciteta splitske Crkve uključili su

10 KBF Split, SC IX/1 (1906), br. 46, 21. 6. 1906.

11 KBF Split, SC IX/1 (1906), br. 9; SC IX/1 (1906), br. 52; SC XIII (1910), br. 6.

12 KBF Split, SC VIII (1905), br. 48; SC IX/1 (1906), br. 28, 57, 63; SC XIII (1910), br. 11, 16.

13 KBF Split, SC VII (1904), br. 21; SC IX/1 (1906), br. 15; SC IX/2 (1906), b.b. (prije br. 10); SC XIII (1910), br. 21, 22, 35, 61, 74; SC XV (1912), br. 55; SC XVII (1915-1919), br. 86.

14 KBF Split, SC V (1902), br. 28; SC VIII (1905), br. 36; SC IX/1 (1906), br. 49; SC XIII (1910), br. 5; SC XIV (1911), br. 80.

15 O don Franinoj ostavštini vidi J. Dukić 2017b.

16 Don F. Bulić (Vranjic, 4. listopada 1846. – Zagreb, 29. srpnja 1934.) spada među najpriznatije Hrvate u domovini i u svijetu. Bio je profesor i odgojitelj, prosvjetitelj, političar, konzervator, povjesničar, arheolog i epigrafičar. Djetinjstvo je proveo u rodnom Vranjicu. U glagoljaškom sjemeništu u Priku kod Omiša pohađao je pučku školu od 1852. do 1856., a nižu gimnaziju od 1856. do 1860. Kao đak splitskoga sjemeništa pohađao je više razrede u splitskoj Klasičnoj gimnaziji. Prijamni ispit je položio 7. listopada 1861., a u studenome iste godine obukao je kleričko odijelo. Gimnaziju je završio 1865. te je otišao u Zadar na četverogodišnji teološki studij, koji je dovršio 1869. Nakon studija u Zadru zaređen je za svećenika. U Vranjicu je služio svoju prvu misu 30. listopada 1869. Na Sveučilištu u Beču upisao je u prosincu 1869. klasičnu filologiju i slavistiku. Započeti studij zamijenio je 1873. klasičnom arheologijom. U Beč se vratio četiri godine kasnije, kada je u akademskoj godini 1877./1878. pohađao kod O. Bendorfa i O. Hirschfelda seminar iz epigrafije, te istodobno kod A. Conzea predavanja iz klasične arheologije. Nakon školovanja koje je trajalo 21 godinu, don Frane je 53 godine obavljao razne službe: u Dubrovniku (tri godine), Zadru (pet godina) i Splitu (45 godina). Od 1873. do 1926. bio je učitelj, školski nadzornik, ravnatelj gimnazije, konzervator i ravnatelj muzeja. S radom je nastavio i nakon umirovljenja godine 1926. Ono po čemu je don Frane poznat u Hrvatskoj i svijetu jesu brojna istraživanja u Dalmaciji, dok su najbrojnija i najplodonosnija bila ona u Solinu i Saloni. Umro je u Zagrebu 29. srpnja 1934. u 88. godini života. Ukopan je u blizini mučenika Dujma na Manastirinama 2. kolovoza iste godine. O životu i radu don Frane Bulića vidi: O. Randi 1926, str. 580-587; L. Katić 1934, str. 385-397; B. Poparić 1934, str. 505-526; M. Bonačić Mandinić 1984, str. 69-151; N. Cambi 1984, str. 7-52; Lj. Boban 1985, str. 167-213; E. Marin 1985, str. 134-142; N. Anzulović 1986, str. 153-167; N. Cambi 1986, str. 35-55; B. Kirigin 1986, str. 23-33; E. Marin 1986, str. 71-101.

17 Rijetki su franjevci rođeni u Sinju koji su svojim radom pridonijeli rodnom gradu kao fra Ivan Marković (Sinj, 23. listopada 1839. – Sinj, 22. listopada 1910.). Nakon završene osnovne škole u rodnom gradu, krenuo je u franjevačko sjemenište. Prvu godinu je završio u Zaostrugu, a ostale u Sinju. Nakon godine kušnje na Visovcu, započeo je godine 1858. filozofsko-teološki studij na Franjevačkom učilištu u Šibeniku, Makarskoj i Zadru. Svećenički red primio je u Sinju 1862. Nakon jedanaest godina profesorske službe na Franjevačkoj visokoj školi u Šibeniku, zbog zdravstvenih razloga, vratio se u rodni Sinj. Za svoja teološka djela, a posebice za djelo *Papinsko Poglavarstvo u Crkvi za prvih osam vijekova*, Kongregacija za širenje vjere dodijelila mu je doktorat *honoris causa*. Uz znanstveni rad obavljao je i nekoliko službi u Provinciji Presvetoga Otkupitelja, čiji je bio tajnik i tri puta generalni vizitator u drugim franjevačkim provincijama. Bio je provincijal spomenute Provincije od 1888. do početka 1892. Nakon odreknuća ponovno se vratio u Sinj i u njemu je ostao sve do smrti. Fra Dušan Moro, najbolji poznavatelj života i rada fra I. Markovića, podijelio je njegov znanstveni rad na teološka, povijesna i polemička djela, te nekoliko drugih vrlo zanimljivih, objavljenih i neobjavljenih djela. Ovdje navodimo samo tri nastala u kontekstu polemike o sv. Dujmu. Prva dva su objavljena u Splitu 1906.: *Nešto o sv. Dujmu. Poslanica mn. pošt. ocu Petru Krstitelju Bačiću i Osvrt na prigovore pisca u »Hrvatskoj kruni« (26.-27. ožujka 1906) mojoj brošurici »Nešto o sv. Dujmu«*. Treće djelo tiskano je na talijanskom jeziku u Firenzi 1910. pod naslovom *Il buon senso comune nella questione di San Doimo vescovo e martire*. O životu i radu fra I. Markovića vidi: I. Marković 1898/1998; D. Moro 1998, str. 9-28.

18 Navodimo najvažnije radove iz prve faze (1898. – 1902.): A. Matijašević Karaman 1719/1900; F. Bulić 1898, str. 113-132; H. Delehay 1900, str. 87-89; F. Bulić 1900a, str. 216-223; F. Bulić 1900b, str. 273-293; G. Devich 1900a; G. Devich 1900b; K. Šegvić 1901; G. B. de Rossi 1901, str. 1-20; J. Granić 1902. Rasprave su stigle do svoga vrhunca u drugoj fazi (1905. – 1919.): P. Kaer 1905; J. Bervaldi 1906; P. Kaer 1906a; I. Marković 1906a; P. Kaer 1906b; I. Marković 1906b; J. Zeiller 1906, str. 1-48; F. Bulić 1906 i dr., str. 48-68; F. Bulić 1922, str. 64-102; P. Kaer 1907, str. 85-99; J. Bervaldi 1907, str. 1-74; P. Kaer 1908; J. Zeiller 1908, str. 179-181; I. Marković 1910; J. Bervaldi 1910; F. 1912, str. 77-78; F. Bulić – J. Bervaldi 1912; H. Delehay 1912, str. 15-23; F. Bulić 1919, str. 1-6.

19 J. A. Soldo 1986, str. 181-204; C. Molette 1990, str. 189-219; J. Dukić 2010, str. 205-220.

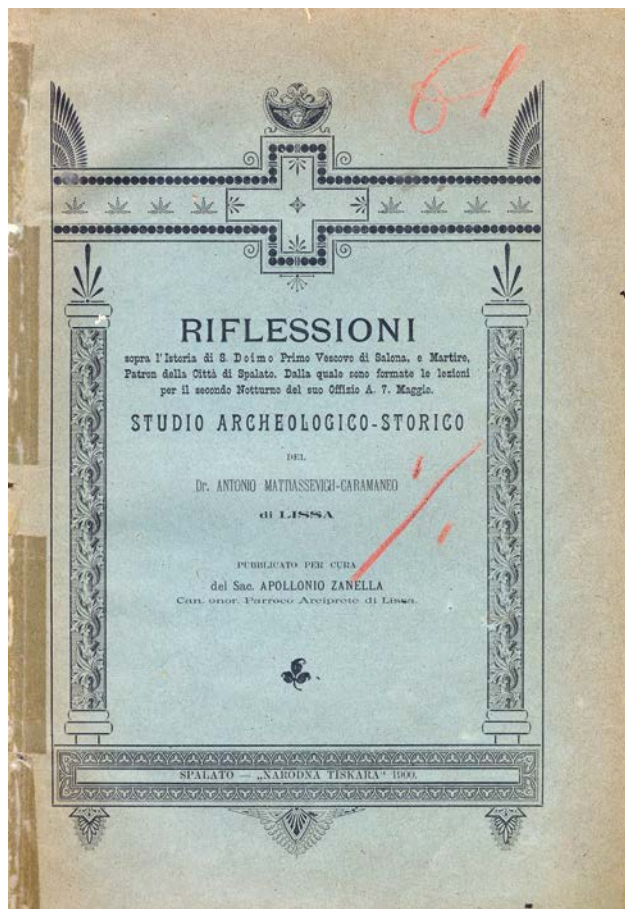
20 M. Pelosa 1969, str. 163-179; F. Veraja 1970, str. 165-187; V. Saxer 1987, str. 313-323; B. V. Prozorov 2006, str. 219-239; A. Duplančić 2004, str. 25-109; N. Cambi 2008, str. 67-80; I. Petrović 2008, str. 107-167; J. Dukić 2016.

21 A. Matijašević Karaman 1900, str. V.

se svojim tekstovima dekan kaptola don Ivan Dević,²² fra Jeronim Granić,²³ don Petar Kaer²⁴ i fra Ivan Marković.²⁵ Na suprotnoj strani su se našli don Frane Bulić,²⁶ Hyppolyte Delehaye,²⁷ Josip Bervaldi²⁸ i drugi.²⁹

Sumnju u postojanje Dujma iz Trajanova doba izrazio je među prvima Antun Matijašević Karaman u djelu *Riflessioni sopra l'istoria di S. Doimo primo vescovo di Salona e martire, patron della città di Spalato. Studio archeologico-storico*. Rad je prvi put objavljen 1719., da bi ga potom za drugu objavu 1900. priredio don Apolonije Zanella.³⁰ Karamana je zbog drugačije interpretacije napao isusovac Filip Riceputi, usporedivši ga s Markom Antunom de Dominisom, koji je rušeći stolicu Dujma imao namjeru srušiti prijestolje sv. Petra.³¹

Na tragu promišljanja Antuna Matijaševića Karamana bio je don Frane Bulić, koji je godine 1898. objavom teksta *I SS. Anastasio e Dojmo martiri salonitani*³² pokrenuo rasprave, koje su stigle do svoga vrhunca 1905. Te godine don Frane je pokrenuo sudski spor protiv don Petra Kaera, koji prema sadašnjim saznanjima nije nikada okončan.³³ Nakon objave don Franina rada, u kojem je doveo u pitanje postojanje Dujma iz Trajanova doba, prvi se oglasio kanonik don Ivan Dević. On je u Splitu u svibnju 1900. objavio dva rada: *Festeggiamo il nostro patrono San Doimo discepolo di S. Pietro, primo vescovo di Salona le cui sacre e venerate ossa riposano a Spalato* te 29. srpnja 1900. njegov još polemičniji nastavak *Apologia del 'Festeggiamo il nostro patrono S. Doimo discepolo di S. Pietro, primo vescovo di Salona le cui sacre e venerate ossa riposano a Spalato'*. Na početku Devićeva prvog rada, koji se nalazi u don Franinoj ostavštini, don Frane je napisao vrlo zanimljivu bilješku iz koje se može zaključiti u kojem će pravcu teći buduća rasprava. Don Frane u bilješci Devićev rad naziva *opuscolo*, koji je na blagdan sv. Dujma dijelio besplatno narodu, kojega don Frane naziva *popolino*.³⁴

Slika 1
Preslik naslovnice Antuna Matijaševića Karamana *Riflessioni...*

Kanonik Dević je u svojim radovima branio tradicionalno shvaćanje da je Dujam bio učenik sv. Petra, da je bio prvi salonitanski biskup te da mu kosti počivaju u Splitu, što je iz naslova knjiga i vidljivo.

22 G. Devich 1900a; G. Devich 1900b.

23 J. Granić 1902.

24 P. Kaer 1905; P. Kaer 1906a; P. Kaer 1906b; P. Kaer 1907, str. 85-99; P. Kaer 1908.

25 I. Marković 1906a; I. Marković 1906b; I. Marković 1910.

26 F. Bulić 1898, str. 113-132; F. Bulić 1900a, str. 216-223; F. Bulić 1900b, str. 273-293; F. Bulić 1906 i dr., str. 48-68; F. Bulić 1922, str. 64-102; F. Bulić 1912, str. 77-78; F. Bulić – J. Bervaldi 1912; F. Bulić 1919, str. 1-6.

27 H. Delehaye 1900, str. 87-89; H. Delehaye 1912, str. 15-23.

28 J. Bervaldi 1906; J. Bervaldi 1907, str. 1-74; J. Bervaldi 1910; F. Bulić – J. Bervaldi 1912.

29 G. B. de Rossi 1901, str. 1-20; J. Zeiller 1906, str. 1-48; J. Zeiller 1908, str. 179-181.

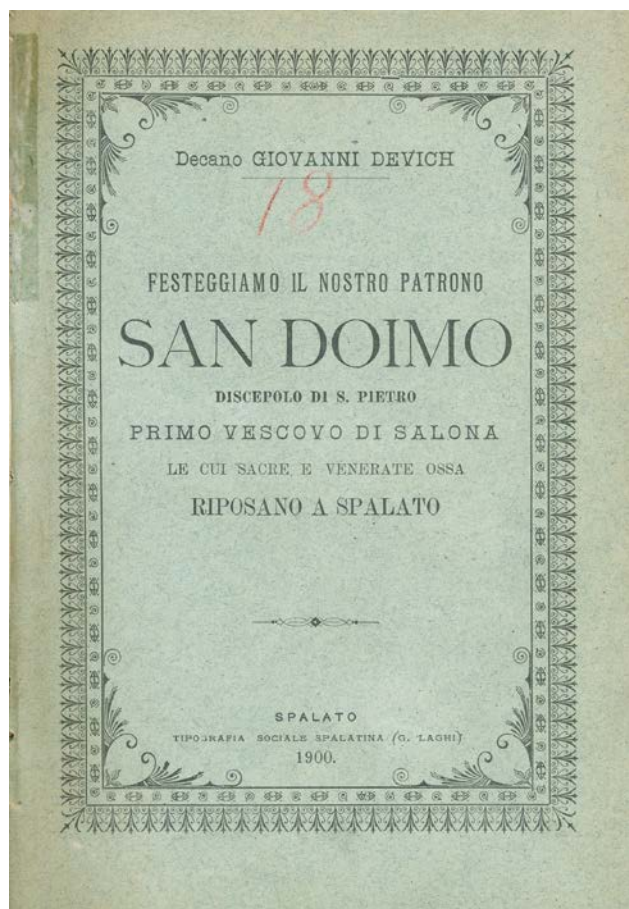
30 A. Matijašević Karaman 1919/1900.

31 K. Šegvić 1901, str. 8.

32 F. Bulić 1898, str. 113-132.

33 J. Dukić 2010, str. 205-220.

34 G. Dević 1900a, str. 2: *Opuscolo pubblicato in 500 esemplari e distribuito li 7 maggio 1900 – giorno della fiera di s. Dojmo – al popolino di Spalato. Quello che non fu distribuito quel giorno fu spedito più tardi per le famiglie. D Fr. Bulić era a Roma ed in Italia dalla metà di aprile alla metà di maggio. (Il Congresso di archeologia cristiana a Roma).*

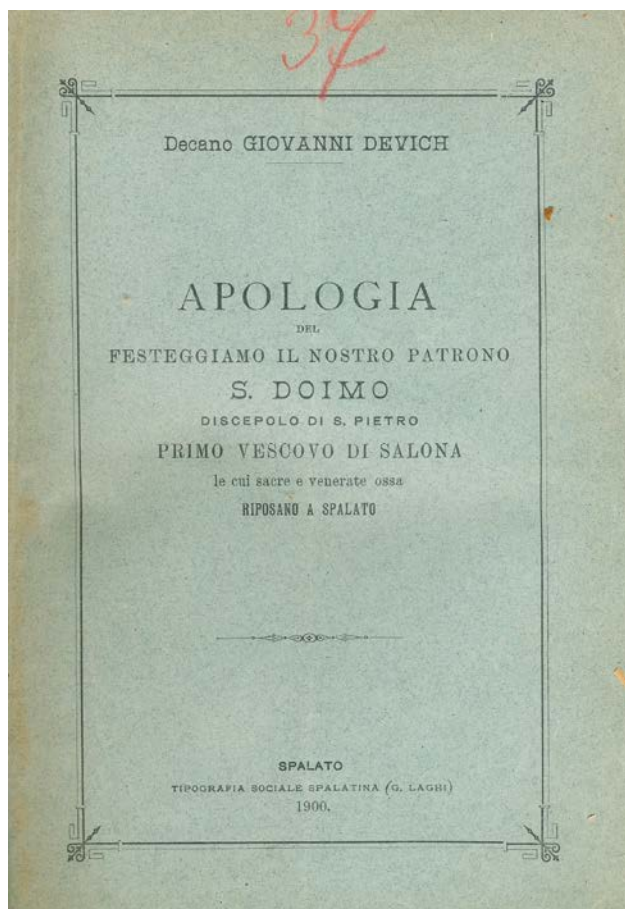
Slika 2
Preslik naslovnice Devičeva Festeggiamo...

Kako bi primirila novonastalu polemiku, Kongregacija obredâ u Rimu je na traženje biskupa Filipa Franje Nakića donijela odluku o zabrani objave tekstova o Dujmu sve dok Kongregacija to pitanje temeljito ne prouči. O toj odluci biskup Nakić je 16. veljače 1901. obavijestio Bulića.³⁵ U međuvremenu je don Kerubin Šegvić, vjerojatno potaknut i potpomognut od don Frane, objavio u Splitu 1901. studiju *Storia e leggenda di S. Domnion e Doimo vescovo e martire di Salona e delle sue reliquie. Saggio storico-critico*. Biskup je već 9. ožujka 1901. zabranio raspačavanje studije.³⁶ U tim dramatičnim okolnostima Jakov Ceresatti je 11. ožujka 1901. uputio don Frani riječi razumijevanja i potpore: »Ljubljeni Učitelju! Amo nas je ko grom iz vedra neba zapanjila vijest u Hrvatskom Pravu, gdje se javlja pod

35 KBF Split, SC IV (1901), br. 11, Split, 16. 2. 1901.

36 N. N. 1901.

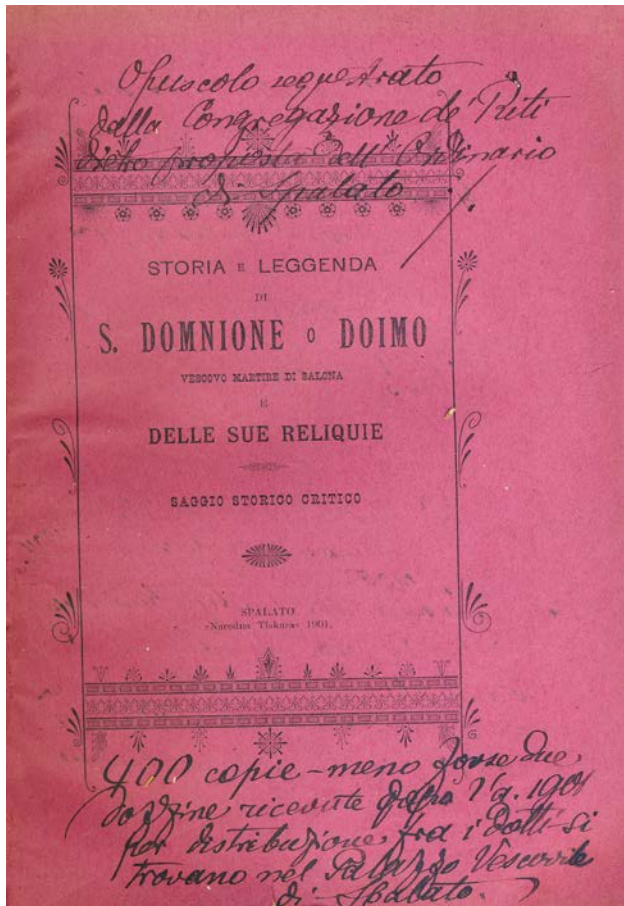
37 KBF Split, SC IV (1901), br. 22, Zadar, 11. 3. 1901.

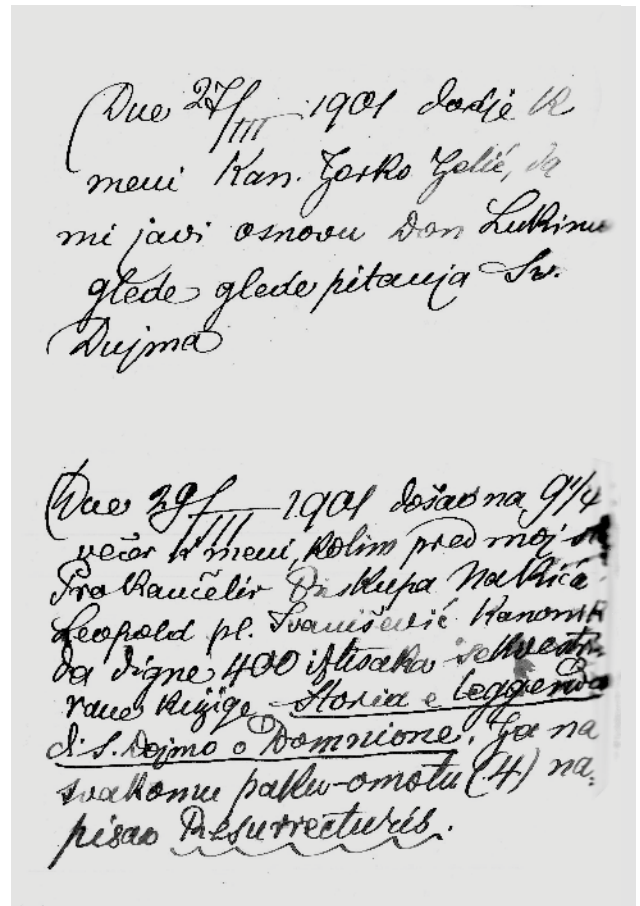
Slika 3
Preslik naslovnice Devičeva Apologia del 'Festeggiamo...

'Biskup Nakić proti mru. Bulića', da Vam je biskup zabranio pisati o mučenicima solinskim (izdavanje) Bullettina i 'gla-sa se da ga je suspendirao od mise', te zabranio raspačavanje znanstvene rasprave o Sv. Duji (valjda onu od Matiaševića). Ne znam, je li u stvari tako, ali mi se čini, da će biti poznavajući odnošaje i značaj biskupa, Maroevića et comp. To me silno uzrujalo. Ne mislim, da znanost nigda ne može biti proti vjere, ni vjera proti pravoj znanosti. Stoga da ćete vi već učiniti svoju. Uprav čudno je od ljudi, koji se svedjer – tobože – drže odredaba Rima, nijesu znali za papinu bulu *Officiarum ac munerum* glede izdanja knjiga te dopustila kurija-ordinarijat izdanje brošure Devića.«³⁷

Na kraju svega, 29. ožujka 1901. zaplijenjeno je svih 400 primjeraka Šegvićeve studije. Prije nego li je Leopold

Slika 4
Preslik naslovnice Kerubina Šegvića *Storia...*

Slika 5
Bilješka don Frane Bulića o zapljeni knjige Kerubina Šegvića

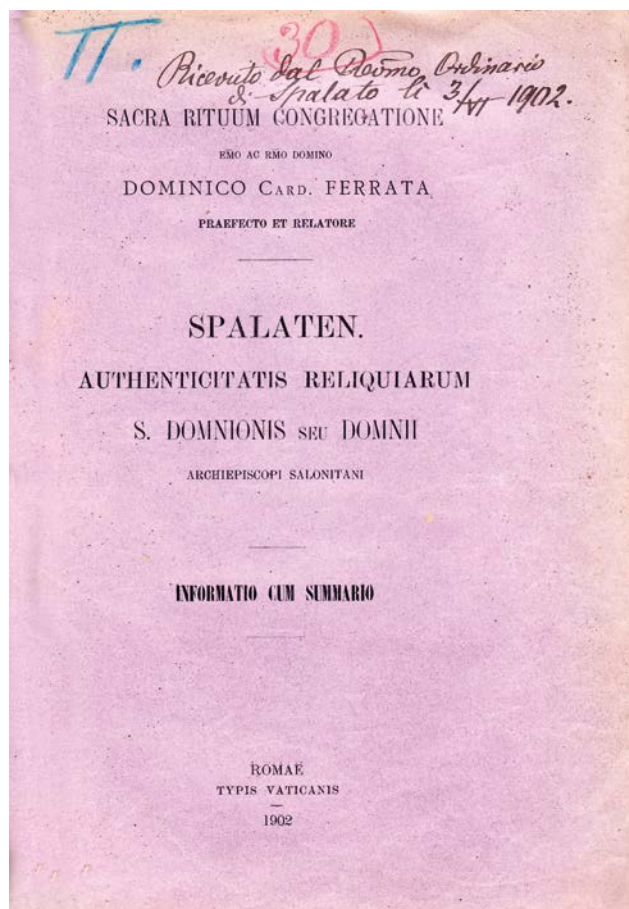
Ivanišević, kancelar biskupa Nakića, primjerke jednoprežnim kolima prebacio u zgradu biskupije, don Frane je na svakom od četiri paketa napisao *Resurrecturis*, tj. da će jednoga dana »uskrsnuti«. ³⁸

Don Frani je potporu dao i profesor teologije Ante Alfrević, ³⁹ koji u pismu poslanom iz Rima u travnju 1901. sa žaljenjem konstatira: »Vrlo mi je žao, da je do toga došlo. Svakako ste radili za znanost, ali ujedno i u službi vjere. Zahtijeva li sada crkvena disciplina, da se privremeno ustegnete od vaših publikacija, to ne može biti nego pohvalno, poslušate li više naredbe: bolji je posluš, nego li posvetilište. Valjda protivnici očekuju od Vas protivan korak, ali se varaju, ako misle, da Vam je u ovom pitanju

do osobnosti. Dakako protivnici će ovu zabranu shvatiti kao potvrdu njihove antiteze, nu ko da ih takove poduču o protivnome? U ostalom, ako je Rim za to, da se ustegnete od publikacije, nije Rim proti i Vi se obratite utokom amo.« ⁴⁰

Svoj doprinos spornoj temi u prvoj fazi (1898. – 1902.) dali su također, iako s različitih pozicija, Giovanni Battista De Rossi i fra Jeronim Granić. De Rossi je 1901. objavio rad *Abside dell'oratorio di S. Venanzio presso il battistero lateranense*, ⁴¹ a Granić u Splitu u ožujku 1902. rad *Memorie risguardanti l'epoca in cui visse ed il luogo dove riposa il corpo di S. Domnionone o Doimo vescovo e martire, patrono della città di Spalato*. ⁴²

38 KBF Split, SC IV (1901), nakon br. 28, Bilješka F. Bulića.
39 O odnosu A. Alfrevića i F. Bulića vidi J. Dukić 2017a, str. 125-131.
40 KBF Split, SC IV (1901), b.b., Rim, oko 5. travnja 1901.
41 G. B. de Rossi 1901, str. 1-20.
42 J. Granić 1902. Prijepis rada u krasopisu vidi u: KBF Split, SC V (1902), br. 20.

Slika 6
Preslik naslovnice Dominica Ferrate Spalaten. Authenticitatis

Uskoro je Sveta kongregacija obredâ objavila dvije knjige. Konzultor Kongregacije Giuseppe M. Roberti je objavio studiju *S. Doimo o Domnionis. Esame storico-critico*,⁴³ a Dominico Ferrata, prefekt i relator Kongregacije, *Spalaten. Authenticitatis reliquiarum S. Domnionis seu S. Domni archiepiscopi salonitani. Informatio cum summario*.⁴⁴

43 G. Roberti 1902(?). / KBF Split, SC V (1902), br. 29.

44 D. Ferrata 1902. / KBF Split, SC V (1902), br. 30.

45 P. Kaer 1905.

46 P. Kaer 1906a; Kaer 1906b.

47 Arheološki muzej Split, Muzejski spisi, br. 164, Tužba Frane Bulića protiv Petra Kaera, Split, 28. 11. 1906, str. 6-7: »Stoga podpisani držeć se one *honorem meum nemini dabo*, smatra svojom dužnošću pred Bogom i pred svetom tužiti, kako ovim i tuži Tomu Prečastnomu Biskupskom Ordinarijatu. Kao Crkvenomu Sudu le molbe za Šibensku Biskupiju štov. Don Petra Kaera, dušobrižnika Raslina, radi klevete i potvore, počinjene celim sadržajem i smjerom – a osobito stavkam navedenim u ovoj tužbi – broširâ pod A *Del sepolcro originario* itd. pod C *Ancora del sepolcro originario*, te pita da se protiv istoga zametne odnosni sudbeni postupak i ureče rasprava, u kojoj će tužitelj dokazati: a) da se je nadpis br. 33 obielodanjen u *Mittheilungen der Centralcommision* itd. našao god. 1874; b) u zemljištu tada Antice Udovice Gašpić, a sada državnomu; c) u Bazilici Mučenika u Manastirinam; d) i uprav u samoj konfesiji ili presbiteriju. A da tužitelj nije s toga za 20 godina u pitanju, naumice i namjerno varao znanstveni svijet; da nije prenio ulomak br. 33 sa zemljišta Benzona na zemljište Antice Udovice Gašpić u baziliku Manastirina, u konfesiju; nego da su to klevete i potvore tuženika Don Petra Kaera.«

48 KBF Split, SC XVIII (1915), br. 34, str. 2.

Polemike su nakon višegodišnjega primirja nastavljene s još većim intenzitetom u drugoj fazi (1905. – 1919.). Sve je započelo ljeti 1905. kada je don Petar Kaer objavio knjigu *Del sepolcro originario di San Domnio vescovo e martire di Salona*, u kojoj je optužio Bulića da je krivotvorio mjesto i godinu nalaza ulomka nadgrobne menze mučenika Dujma. Prema Kaeru, ulomak nije pronađen u konfesiji bazilike na Manastirinama 1874., nego na drugoj parceli južno od bazilike 1873.⁴⁵ Potom je Kaer objavio u Zadru još dva teksta: *Ancora del sepolcro originario di San Domnio vescovo e martire di Salona. Risposta ad una nota del Bulletin di archeologia e storia dalmata te Još o sv. Dujmu. Protuopazke na opazke g. 'Dixi' o skoro izašloj brošuri o dra. Markovića 'Još o sv. Dujmu'*.⁴⁶ Kaer je svojim tvrdnjama toliko razljutio Bulića da je on 28. studenoga 1906. poslao tužbu Prvostupanjskom crkvenom sudu u Šibeniku protiv njega.⁴⁷ Prvostupanjska presuda u korist Kaera donesena je u Šibeniku 3. prosinca 1908. Bulić je uložio utok na presudu na Drugostupanjski sud u Zadru 24. veljače 1909. Taj sud je 28. listopada iste godine dokinuo prvostupanjsku presudu i zatražio da se Bulićeva tužba ponovno razmotri. Kaer se potom žalio na Trećestupanjski sud u Gorici. Spor je krajem prosinca 1909. razmatran u Rimu, odakle je Biskupskom ordinarijatu u Šibeniku 3. veljače 1910. stigla molba da se pokuša izmiriti Bulića i Kaera, u čemu se nije uspjelo. Bezuspješni su bili i pokušaji izmirenja u travnju 1911. i siječnju 1913., a sve Bulićeve molbe upućene od svibnja 1912. do srpnja 1915. crkvenim sudovima u Šibeniku i Zadru, Biskupskom ordinarijatu u Splitu i Kongregaciji Koncila u Rimu da se parnica ne rasteže i da se što prije donese presuda, ostale su neuslišane. U dopisu datiranom 24. srpnja 1915. Bulić ponovo moli Kongregaciju da Biskupski ordinarijat u Šibeniku donese presudu, ili da to učini sama Kongregacija.⁴⁸ Što se nakon toga dogodilo, nije nam poznato.

Dok je parnica trajala Kaer je 1907. i 1908. objavio još dva rada u kojima je ostao na svom prethodnom stajalištu:

*Sul sepolcro di S. Doimo e suoi compagni di martirio. Risposta al prof. Giacomo Zeiller te San Doimo vescovo e martire di Salona nell'archeologia e nell'agiografia. Nuovi studi.*⁴⁹

Na don Franinoj liniji bio je i don Josip Bervaldi, koji je bio vrlo aktivan u raspravi te je objavio tri rada samostalno: *Sveti Dujam biskup i mučenik solinski. Povijesno arheološka rasprava; Bibliografija. Recensione di alcuni opuscoli risguardanti la questione dei martiri salonitani; Alcune osservazioni ai due ultimi opuscoli del sac. Pietro Kaer e del P(adre) G(iovanni) M(arković) intorno a S. Doimo vescovo e martire di Salona*⁵⁰ te jedan, antologijski, zajedno s don Franom: *Kronotaksa solinskih biskupa. Kronotaksa spljetskih nadbiskupa od razorenja Solina do polovice XI. v.*⁵¹ Svoj doprinos raspravi još su dali Jacques Zeiller⁵² i Hyppolyte Delehaye.⁵³

Polemike je iz Trsta pratio Jakov Michieli, koji je don Frani 26. prosinca 1906. uputio riječi potpore: »Cienim da posli ovoga što je napisao I. S. B. L. (Josip Bervaldi, o. a.) smiriće se i Kaer i Marković, oba strukovnjaka in ottantesimo. Ali ja sam uvjeren da ni prvi, ni drugi nisu ništa pisali od njihove glave, i da tu po sridi ima koji drugi nagovaratelj. I bez sumnje, kako može pisati jedan mali župnik i jedan kukavni fratar o stvarima kojih ni malo znadu, ni ti imadu pojma, jer nisu, more biti, nikad ni vidili izkopine solinske, i ako su jih vidili jedan, oli dva puta slučajno, to ne more jih uvlastiti da izreku jedan sud pozitivni. Za to hoće se znanost ne astratta, nego positiva, i bez prave pozitivne znanosti, nemore se ne samo pisati, ali i ne govoriti o jednome predmetu, gdi jedino strukovnjaci mogu izreći sud. Vidim da ovi blaženi Sveti Dujam, dao ti je dosta po glavi, ali kad si ti s dobrom namjerom htio ustvrditi i prikazati istinu, oni isti biće ti haran.«⁵⁴

Polemiku je komentirao i Tadija Smičiklas, koji je don Frani 18. siječnja 1907. uputio svoje vrlo oštro zapažanje: »Ta kada ljudi àla biskup Nakić stoji na stanovištu, da sva znanstvena pitanja stoje pod kontrolom crkve, da svećenik bez dozvole svoje oblasti crkvene i nebi smio rešavati nikakvih znanstvenih pitanja, kada 'majka' crkva ima samo; onda je naravno, da se nije crkva 'umješala' u kakva znanstvena pitanja, već se jadni svećenici mješaju u

vlast biskupa ili 'majke' crkve, kada bez dozvole obraduju znanstvena pitanja. Kada ovo čovjek promisli, onda se doista i ne ima čuditi onim stvarima u Francuskoj.«⁵⁵

Tri godine nakon smrti don Petra Kaera, koji je preminuo 24. rujna 1919., Bulić je napisao nekrolog u kojem se osvrnuo na njegov rad, ali i na njihov sukob vezan uz mučenika Domnija.⁵⁶ Bulić je svoj poduži nekrolog završio riječima: »Žalimo od srca, da je u ovo kolo (Bulićevih protivnika, o. a.) zabasao i pok. Kaer, te kako mu je nekom prigodom D. Fr. Bulić oprostio, kada se je š njim u Šibeniku sastao, tako i sada, bacivši plašt zaboravi i oproštenja na sve što je bilo, iskreno želimo njegovim kostima, da počivaju u miru i da sveti Mučenici solinski, okolo kojih se je, i ako bezuspješno toliko trudio, budu mu *introductores* pred licem Božjim!«⁵⁷

Odnos don Frane i fra Ivana prema korespondenciji

Kao što je već rečeno, u knjižnici Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu te u arhivu Franjevačkoga samostana u Sinju nalazi se javnosti do sada nepoznata korespondencija, na temelju koje se može analizirati odnos između don Frane i fra Ivana u kontekstu gore predstavljene polemike vezane uz mučenika Dujma i apostolicitet splitske Crkve.

Iz najranijega dopisivanja vidljivo je da je don Frane redovito obavještavao fra Ivana o novim izdanjima vezanim uz Dujma i salonitanske mučenike, nastojeći i njega uključiti u raspravu. Fra Ivan je pratio i čitao tekstove i komentirao ih. Tako u dopisnici iz 1900. fra Ivan spominje arheološko-povijesnu studiju Antuna Matijaševića Karamana o sv. Dujmu. U istoj dopisnici fra Ivan spominje i brošure Ivana Devića i kaže da ga one uopće ne zanimaju. Prema sadržaju dopisnice, može se zaključiti da je don Frane nešto zamolio fra Ivana, ali on nije bio odlučan to učiniti. Vjerojatno se radilo o njegovom uključivanju u raspravu o sv. Dujmu.⁵⁸

Fra Ivan 30. ožujka 1901. iznosi don Frani svoje mišljenje o sv. Dujmu: »Koliko se mene tiče, ja ne smatram za stvar dokazanu da nije bio nego jedan sveti Dujam, uza sve one dokaze što su navedeni od str. 24-27; premda se

49 P. Kaer 1907, str. 85-99; P. Kaer 1908.

50 J. Bervaldi 1906; J. Bervaldi 1907, str. 1-74; J. Bervaldi 1910.

51 F. Bulić – J. Bervaldi 1912.

52 J. Zeiller 1906, str. 1-48; J. Zeiller 1908, str. 179-181.

53 H. Delehaye 1912, str. 15-23.

54 KBF Split, SC IX/2 (1906), br. 9A, Trst, 26. 12. 1906.

55 KBF Split, SC X (1907), br. 15, Zagreb, 18. 1. 1907.

56 F. Bulić, 1922, str. 195.

57 O detaljima sudskog spora vidi J. Dukić 2010, str. 205-220.

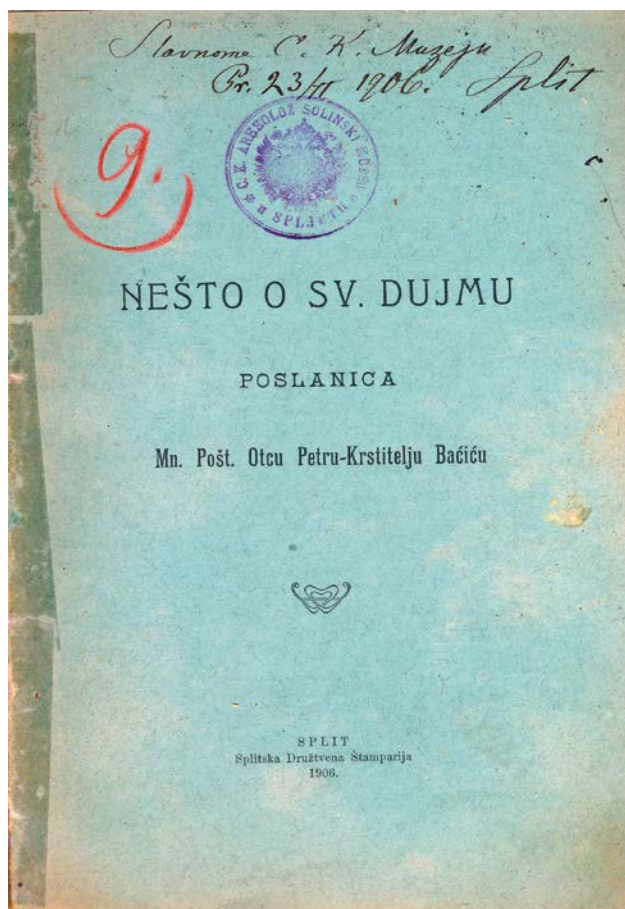
58 KBF Split, SC III (1900), br. 67, Sinj, 29. 12. 1900.

klanjam Vašem mnienju. A još manje mogu misliti da je dokazano da je tielo svetog Dujma preneseno u Rim, a da u Spljetu ništa od istoga nije ostalo.« Svoje pismo fra Ivan završava porukom don Frani da će mu vratiti *Bullettino*, sv. 1900., kad vidi »što je čavrljao Dević«. ⁵⁹

Iz fra Ivanove dopisnice iz siječnja 1902. saznajemo kako se polemika oko Dujma rasplamsava, o čemu je vijest stigla sve do Rima: »Ta skoro primio sam Vašu posjetnicu, i dok me Vi ne upozoriste nijesam ni znao ni čuo za ono što je o pitanju sv. Dujma pisala Civiltà. Dakako poslije sam tražio i pročitao. Biskup je onim poražen. Pa sam uvjeren, da će on biti prijavio i to u Rim; i ne bih se čudio kad bi Civiltà ista našla kakav način da oslabi utisak onoga što je ondje pisala. Da sam znao da ćete pitati nek se digne sekvestor, bio bih Vas molio, da još toga ne činite.« ⁶⁰

U pismu iz studenoga 1903. može se naslutiti fra Ivanovo neslaganje s pojedinim don Franinim tvrdnjama o Dujmu, iako pismo završava riječima: »Sve ovo budi rečeno prijatelju i bez zamjerke.« Fra Ivan najprije hvali don Franu što je znanstvenim dokazima osporio neke dijelove koji se nalaze u *Žitjima sv. Duje*, što je Dujma smjestio u Dioklecijanovo doba, što je dokazao da su Dujam i Anastazije bili pokopani na Manastirinama i Marusincu, a potom u nemirnim vremenima prebačeni u gradsku baziliku. Potom umjesto pohvala slijede fra Ivanove sumnje i nešto drugačiji stavovi. Don Franinu pretpostavku o prijenosu kostiju sv. Dujma smatra oštromnom, ali ne i dovoljno uvjerljivom. Tvrdnje don Frane i Hyppolytea Delehayea o biskupu Hezihiju također su mu neuvjerljive: »To isto mogu kazati i za ono što tvrdite o jednome Ezikiju (str. 75). Bit će valjda onako kako tvrdite Vi i Delehaye; ali ovaj posljednji, bez ikakva dokaza, i reći ću – sit venia verbo – presudio je dotično pitanje samo od trbuha (Boll. 1900, 91); a čast velika njegovom znanju.« Don Frane je podcrtao dvaput riječ »trbuha«. Nadalje, fra Ivan nadugo raspravlja o pitanju prijenosa kostiju salonitanskih mučenika i mjestu njihova čuvanja. Kada i od koga su kosti mučenika prenesene iz Salone i gdje su smještene, u Rim ili Split, bila su i ostala najzamršenija pitanja salonitanske hagiografije. ⁶¹

Fra Ivan je svoje neslaganje s Delehayem ponovio i u pismu iz ožujka 1904. godine: »Delehaye smionu tvrdi, da je historički dokazano, da je tijelo sv. Dujma g. 641

Slika 7

Preslik naslovnice Ivana Markovića *Nešto o sv. Dujmu*...

preneseno u Rim; dok se još mnogo hoće da se historička izvjesnost dokaže. (...) Odstranjivati protivna starinska svjedočanstva na način kako to čine Delehaye i pisac knjige *Storia e leggenda*, posve lako; ali nije dosta kritično. (...) Neugodno je što se onako indecentno izražuje o svome bratu po Redu Farlatu, a jamačno se povodi za piscem knjige *Storia e leggenda*.« ⁶²

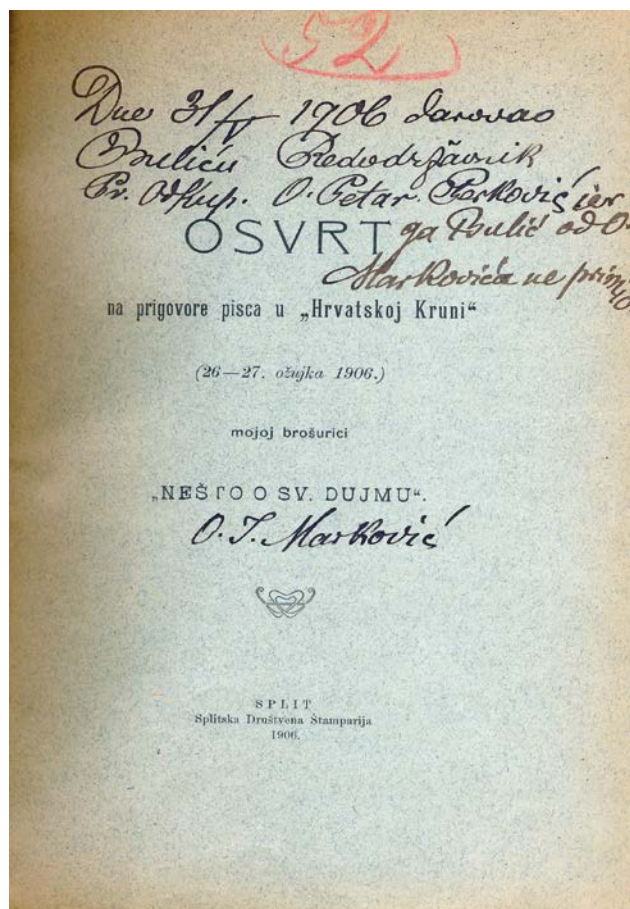
Prema don Franinjoj bilješci, fra Lujo Marun mu je 19. svibnja 1905. »došavši za neke starinarske posle« rekao »da je već napisano nešto o mučenicima solinskim proti 'gli archeologi Salonitani'«, ali da mu ne može otkriti »što i tko, jer da mu je to rečeno pod diskreijom no da mu se nije svidio ni način pisanja, uvredljiv. Dalje da ne može

59 KBF Split, SC IV (1901), br. 31, Sinj, 30. 3. 1901., str. 4-5.

60 KBF Split, SC V (1902), br. 5, Sinj, 14. 1. 1902., str. 1-2.

61 KBF Split, SC VI (1903), br. 44, Sinj, 13. 11. 1903., str. 2.

62 KBF Split, SC VII (1904), br. 40, Sinj, 30. 3. 1904., str. 1-2.

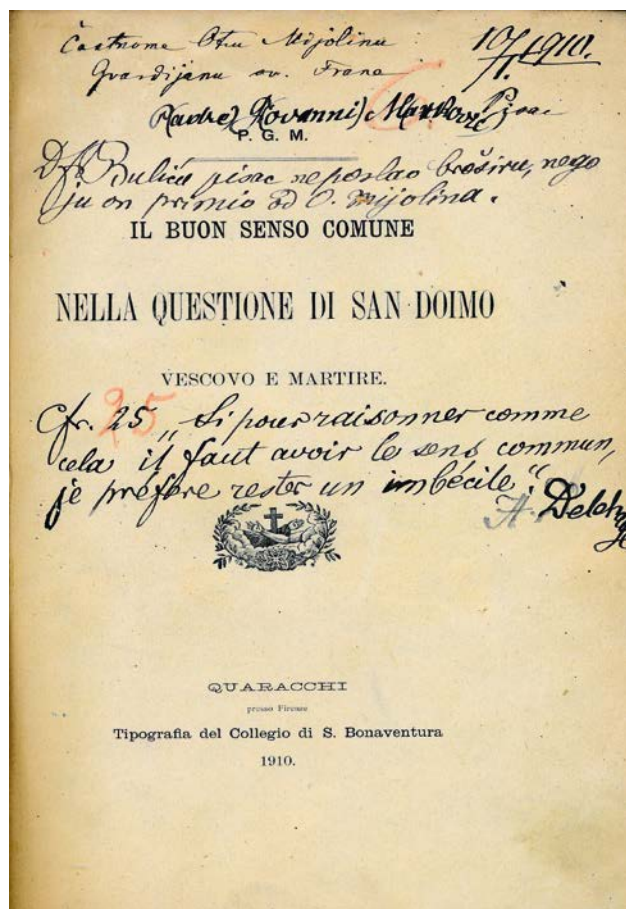
Slika 8
Preslik naslovnice Ivana Markovića Osvrt na prigovore pisca

reći. Kada mu ja imenovah da bi mogao biti Dr. Marković franjevac, reče mi da nije od tolikog 'calibro'.⁶³

Početkom 1906. fra Ivan je u Splitu objavio knjižicu *Nešto o sv. Dujmu. Poslanica mn. poš. otcu Petru Krstitelju Bačiću*. Tekst je, kako na zadnjoj stranici stoji napisano, dovršio već 20. prosinca 1905. U knjizi je priznao da su između njega i don Frane postojale nesuglasice te da je s njim prekinuo dopisivanje o sv. Dujmu: »Nego, jer se već otprije pročulo, da je podavnije među mnom i Bulićem bilo dopisivanja kroz isti predmet, i da nam se pojmovi nisu podudarali, mnogi željahu znati što je to bilo; a i sami izjaviste mi jednaku želju. Hoću dakle da Vama učinim po volji; ali putem javne štampe, jer ću na ovaj način i druge prijatelje zadovoljiti, i jer se nadam da će ovako prestati kojekakvo govorkanje, što ga ovdje neću spominjati.«⁶⁴

63 KBF Split, SC VIII (1905), br. 36, Split, 19. 5. 1904.

64 I. Marković 1906a, str. 4-5, 19.

Slika 9
Preslik naslovnice Ivana Markovića Il buon senso

Na don Franinu reakciju nije trebalo dugo čekati. U pismu poslanom 21. lipnja 1906. izrazio je sumnju da je fra Ivan odao don Petru Kaeru povjerljive podatke koji se odnose na odluku Kongregacije obreda od 22. travnja 1902. o pitanju sv. Dujma, a koju je don Frane primio od Biskupskoga ordinarijata u Splitu: »Podpisani cieni da je – i ako se ne sjeća – u dopisivanju god. 1902 o pitanju sv. Dujma s Vami, Prečastni Gospodine, priobćio tekst gorirečene odluke, kako Vam je priobćio takodjer i tekst druge odluke navedene od Vas u broširici 'Nešto o sv. Dujmu' str. 5, 4a brazda odozgo. A ako je ovo ovako tada sumnja, da ste Vi priobćili gorinavedenom anonimnomu piscu odlomak gorirečene odluke S. Kongregacije Obreda. U interesu povjestničkog razvitka ovoga pitanja, podpisani moli Vas, štovani gospodine, Doktore, da biste mu javili,

da li se sumnja podpisanoga oslanja na kojemu temelju i, što je u ovoj stvari istinita.«⁶⁵

Fra Ivan je odgovorio don Frani pod brojem 1, da mu don Frane nije od Kongregacije priopćio nikakvu odluku »izim one koju (je) spomenuo u brošurici Nešto o sv. Dujmu (s. 5)«; pod br. 2 »da pisac podlistka u Nar. L. – bio on tko mu drago – nije od (njega) tražio ni dobio nikakve obavijesti za ono što je pisao«, i pod br. 3 »da nitko drugi nije od (njega) što saznao, pa da mu je mogao saobćiti«. Pismo je fra Ivan ipak završio u pomirljivom tonu: »Milo mi je što sam ovu malu uslugu mogao Vam učiniti, sve kad bi i opet medju nama imalo doći do kakova ogledanja, jer i vojnici dvaju protivnih tabora, ako su kršćani i ljudi

izobraženi, moraju postupati kako im čovječnost, uljudnost i ljubav kršćanska nalažu.«⁶⁶

Nakon ovoga pisma, koliko nam je poznato, prekinut je svaki kontakt između fra Ivana i don Frane.

Fra Ivan je, kako to na zadnjoj stranici brošure piše, 16. travnja 1906. objavio *Osvrt na prigovore pisca u 'Hrvatskoj kruni' (26-27. ožujka 1906) mojoj brošurici 'Nešto o sv. Dujmu'*.⁶⁷ Umro je u Sinju 22. listopada 1910., a nešto ranije u Firenci je objavio knjigu *Il buon senso comune nella questione di San Doimo vescovo e martire*.⁶⁸ Odmah nakon smrti don Frane je 23. listopada Franjevačkom samostanu u Sinju uputio sućut i obećao da će za fra Ivana dan kasnije služiti sv. misu.⁶⁹

Kratice

BASD	= Bullettino di archeologia e storia dalmata, Split
KBF Split	= Katolički bogoslovni fakultet Split
SC	= Salona Christiana
SK	= Solinska kronika, Solin
VAHD	= Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, Split

IZVORI

Katolički bogoslovni fakultet Split

Ostavština don Frane Bulića *Salona Christiana*

Salona Christiana, III (1899-1900), br. 67.

Salona Christiana, IV (1901), br. 31, 35.

Salona Christiana, V (1902), br. 5, 28.

Salona Christiana, VI (1903), br. 44.

Salona Christiana, VII (1904), br. 20, 21, 40.

65 KBF Split, SC IX/1 (1906), br. 46, Split, 21. 6. 1906., str. 3.

66 KBF Split, SC IX/1 (1906), br. 48, Sinj, 25. 6. 1906., str. 2-3.

67 I. Marković 1906b.

68 I. Marković 1910.

69 KBF Split, SC XII (1910), br. 74, Split, 23. 10. 1910. (prijepis).

Salona Christiana, VIII (1905), br. 36, 48.

Salona Christiana, IX/1 (1906), br. 9, (15), 28, 46, 48, 49, 52, 57, 63.

Salona Christiana, IX/2 (1906), b.b. (prije br. 10).

Salona Christiana, XII/1 (1909), br. 136.

Salona Christiana, XIII (1910), br. 5, 6, 11, 16, 21, 22, 35, 61, 74.

Salona Christiana, XIV (1911), br. 80.

Salona Christiana, XV (1912), br. 55.

Salona Christiana, XVII (1915-1919), br. 86.

Franjevački samostan Sinj

Ostavština fra Ivana Markovića

Literatura

- N. Anzulović 1986 Neda Anzulović, *Bulićev udio u objavljivanju nekih značajnih djela iz područja arheologije i kulturne povijesti Dalmacije*, VAHD 79, Split 1986, 153-167.
- J. Bervaldi 1906 Josip Bervaldi, *Sveti Dujam biskup i mučenik solinski. Povijesno arheološka rasprava*, Split 1906.
- J. Bervaldi 1907 Josip Bervaldi, *Bibliografia. Recensione di alcuni opuscoli riguardanti la questione dei martiri salonitani*, BASD XXX, Split 1907, 1-74, (suppl.).
- J. Bervaldi 1910 Josip Bervaldi, *Alcune osservazioni ai due ultimi opuscoli del sac. Pietro Kaer e del P(adre) G(iovanni) M(arković) intorno a S. Doimo vescovo e martire di Salona*, Rijeka 1910.
- Lj. Boban 1985 Ljubo Boban, *Prilozi za političku biografiju don Frane Bulića (1846.-1934.)*, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest 18, Zagreb 1985, 167-213.
- M. Bonačić Mandinić 1984 Maja Bonačić Mandinić, *Nacrt za kronologiju života i rada don Frane Bulića*, u: *Don Frane Bulić. Katalog izložbe*, Split 1984, 69-151.
- F. Bulić 1898 Frane Bulić, *I SS. Anastasio e Dojmo martiri salonitani*, BASD XXI, Split 1898, 113-132.
- F. Bulić 1900a Frane Bulić, *L'arca delle reliquie di S. Dojmo vescovo e martire nel duomo di Spalato e l'arca dei SS. martiri salonitani nella cappella di S. Venanzio nel battistero lateranese a Roma*, BASD XXIII, Split 1900, 216-223.

- F. Bulić 1900b Frane Bulić, *Sarcofago di Primus vescovo nipote di Domnionio martire*, BASD XXIII, Split 1900, 273-293.
- F. Bulić 1906 i dr. Frane Bulić, *Contributo alla questione dei martiri salonitani SS. Dojmo ed Anastasio e del trasporto delle loro reliquie*, BASD XXIX, Split 1906, 48-68; BASD XLV, Split 1922, 64-102; BASD XLVI, Split 1923, 100-102.
- F. Bulić 1912 Frane Bulić, *Vita di S. Dojmo, vescovo e martire di Salona*, BASD XXXV, Split 1912, 77-78.
- F. Bulić 1919 Frane Bulić, *Mučenici solinski. Broj i stališ, godina i dan smrti mučenika solinskih*, BASD XXXVIII (1919), 1-6, sl. b. b. i dvije table b. b., (suppl.).
- F. Bulić 1922 Frane Bulić, *Don Petar Kaer*, BASD XLV, Split 1922, 185-195.
- F. Bulić – J. Bervaldi 1912 Frane Bulić – Josip Bervaldi, *Kronotaksa solinskih biskupa. Kronotaksa spljetskih nadbiskupa od razorenja Solina do polovice XI. v.*, BASD XXXV, Split 1912, (suppl.).
- N. Cambi 1984 Nenad Cambi, *Frane Bulić*, Mogućnosti XXXI, 8-9, Split 1984, 736-763.
- N. Cambi 1986 Nenad Cambi, *Frane Bulić kao arheolog*, VAHD 79, Split 1986, 35-55.
- N. Cambi 2008 Nenad Cambi, *Uz poglavlje »De sancto Domnio et sancto Domnionio« kronike Tome Arhiđakona*, u: Josip Dukić – Slavko Kovačić – Ema Višić – Ljubić (ur.), *Salonitansko-splitska crkva u prvom tisućljeću kršćanske povijesti*, Split 2008, 67-80.
- H. Delehaye 1900 Hyppolyte Delehaye, *Santi dell'Istria e della Dalmazia*, BASD XXIII, Split 1900, 87-89.
- H. Delehaye 1912 Hyppolyte Delehaye, *L'agiografia di Salona secondo le ultime scoperte archeologiche*, BASD XXXV, Split 1912, 15-23, (suppl.).
- G. Devich 1900a Giovanni Devich, *Festeggiamo il nostro patrono San Doimo discepolo di S. Pietro, primo vescovo di Salona le cui sacre e venerate ossa riposano a Spalato*, Split 1900.
- G. Devich 1900b Giovanni Devich, *Apologia del 'Festeggiamo il nostro patrono S. Doimo discepolo di S. Pietro, primo vescovo di Salona le cui sacre e venerate ossa riposano a Spalato'*, Split 1900.
- J. Dukić 2010 Josip Dukić, *Don Frane Bulić na sudu*, Tusculum 3, Solin 2010, 205-220.
- J. Dukić 2016 Josip Dukić, *Nije sve tako crno*, Trilj 2016.
- J. Dukić 2017 Josip Dukić, *Salona Christiana – Pisana ostavština don Frane Bulića biblioteci Centralnoga bogoslovnog sjemeništa u Splitu*, Tusculum 10/2, Solin 2017, 211-219.
- J. Dukić – B. Dukić 2017 Josip Dukić – Bernard Dukić, *Dopisivanje don Frane Bulića s rimskim studentom Antom Alfirevićem (1900.-1902.)*, Tusculum 10/1, Solin 2017, 125-131.
- A. Duplančić 2004 Arsen Duplančić, *Pisana riječ o svetome Dujmu*, u: Arsen Duplančić – Milan Ivanišević – Slavko Kovačić (ur.), *Sveti Dujam. Štovanje kroz vjekove*, Split 2004, 25-109.

- D. Ferrata 1902 Dominico Ferrata, *Spalaten. Authenticitatis reliquiarum S. Domnionis seu S. Domni archiepiscopi salonitani. Informatio cum summano*, Roma 1902.
- J. Granić 1902 Jeronim Granić, *Memorie risguardanti l'epoca in cui visse ed il luogo dove riposa il corpo di S. Domnion o Doimo vescovo e martire, patrono della città di Spalato*, Split 1902.
- P. Kaer 1905 Petar Kaer, *Del sepolcro originario di San Domnio vescovo e martire di Salona. Appunti archeologici-agiografici*, Trst 1905.
- P. Kaer 1906a Petar Kaer, *Ancora del sepolcro originario di San Domnio vescovo e martire di Salona. Risposta ad una nota del Bulletino di archeologia e storia dalmata*, Zadar 1906.
- P. Kaer 1906b Petar Kaer, *Još o sv. Dujmu. Protuopazke na opazke g. 'Dixi' o skoro izašloj brošuri o dra. Markovića 'Još o sv. Dujmu'*, Zadar 1906.
- P. Kaer 1907 Petar Kaer, *Sul sepolcro di S. Doimo e suoi compagni di martirio. Risposta al prof. Giacomo Zeiller*, Rivista Dalmata, n. s. IV, 1, Zadar 1907, 85-99.
- P. Kaer 1908 Petar Kaer, *San Doimo vescovo e martire di Salona nell'archeologia e nell'agiografia. Nuovi studi*, Šibenik 1908.
- L. Katić 1934 Lovre Katić, *Don Frane Bulić*, Život XV, 9, Zagreb 1934, 385-397.
- B. Kirigin 1986 Branko Kirigin, *Bulić kao inspiracija*, VAHD 79, Split 1986, 23-33.
- E. Marin 1985 Emilio Marin, *Doprinos don Frane Bulića starokršćanskoj arheologiji*, Crkva u svijetu XX, 2, Split 1985, 134-142
- E. Marin 1986 Emilio Marin, *Bulić i suvremenici domaći i strani*, VAHD 79, Split 1986, 71-101.
- I. Marković 1898/1998 Ivan Marković, *Sinj i njegovo slavje*, Sinj 1998, (reprint izdanje iz 1898., ur. Dušan Moro).
- I. Marković 1906a Ivan Marković, *Nešto o sv. Dujmu. Poslanica mn. pošt. otcu Petru Krstitelju Bačiću*, Split 1906.
- I. Marković 1906b Ivan Marković, *Osvrt na prigovore pisca u 'Hrvatskoj kruni' (26.-27. ožujka 1906) mojoj brošurici 'Nešto o sv. Dujmu'*, Split 1906.
- I. Marković 1910 Ivan Marković, *Il buon senso comune nella questione di San Doimo vescovo e martire*, Firenca 1910.
- A. Matijašević Karaman 1719/1900 Antun Matijašević Karaman, *Riflessioni sopra l'istoria di S. Doimo primo vescovo di Salona e martire, patron della città di Spalato. Studio archeologico-storico*, BASD XXIII, Split 1900, III-XVI, 1-27. (suppl., rad je prvi put objavljen godine 1719.).
- C. Molette 1990 Charles Molette, *La discussion autour des martyrs de Salone au tournants des XIXe-XXe s.*, u: Drago Šimundža (ed.), *Počeci hrvatskog kršćanskog i društvenog života od VII. do kraja IX. stoljeća*, Split 1990, 189-219.

- D. Moro 1998 Dušan Moro, *Fra Ivan Marković i njegovo doba*, u: Ivan Marković, *Sinj i njegovo slavlje*, Sinj 1998, 9-28, (reprint izdanja iz 1898.).
- N.N. 1901 N. N., *Pokrajinske vesti*, Hrvatsko pravo, 9.3.1901.
- M. Pelozo 1969 Makso Pelozo, *Rekognicija relikvija dalmatinskih i istarskih mučenika u oratoriju svetog Venancija kod baptisterija lateranske bazilike u Rimu 1962.-1964. godine*, VAHD 63-64/1961-1962, Split 1969, 163-179.
- I. Petrović 2008 Ivanka Petrović, *Hrvatska latinska hagiografija i salonitansko-splitska hagiografija sv. Domnija i sv. Anastazija*, u: Josip Dukić – Slavko Kovačić – Ema Višić-Ljubić (ur.), *Salonitansko-splitska crkva u prvom tisućljeću kršćanske povijesti*, Split 2008, 107-167.
- B. Poparić 1934 Bare Poparić, *Don Frane Bulić*, Hrvatska revija VII/10, Zagreb 1934, 505-526.
- B. V. Prozorov 2006 B. Vadim Prozorov, *The Passion of St. Domnius: The Tradition of apostolic Succession in Dalmatia*, *Scrinium* 2, Saint Petersburg 2006, 219-239.
- O. Randi 1926 Oscar Randi, *L'archeologo mons. Francesco Bulić*, *Europa orientale* VI, 10-11, Rim 1926, 580-587.
- G. M. Roberti 1902(?) Giuseppe M. Roberti, *S. Doimo o Domnionone. Esame storico-critico*, Rim 1902(?)
- G. B. de Rossi 1901 Giovanni Battista de Rossi, *Abside dell'oratorio di S. Venanzio presso il battistero lateranense*, *BASD* XXIV, Split 1901, 1-20, (suppl.).
- V. Saxer 1987 Victor Saxer, *Les Saints de Salone*, u: *U službi čovjeka. Zbornik nadbiskupa – metropolite dr. Frane Franića*, Split 1987, 313-323.
- J. A. Soldo 1986 Josip Ante Soldo, *Pitanje sv. Dujma i don Frane Bulić*, VAHD 79, Split 1986, 181-204.
- K. Šegvić 1901 Kerubin Šegvić, *Storia e leggenda di S. Domnionone o Doimo vescovo e martire di Salona e delle sue reliquie. Saggio storico-critico*, Split 1901.
- F. Veraja 1970 Fabijan Veraja, *Kapela sv. Venancija u Rimu i kult solinskih mučenika*, u: F. Veraja (ur.), *Zbornik u čast sv. Nikole Tavelića*, Rim 1970, 165-187.
- J. Zeiller 1906 Jacques Zeiller, *Une légende hagiographique de Dalmatie. Saint Domnius de Salone*, *Revue d'histoire ed de littérature religieuses* 11, 4, Paris 1906, 1-48, 193-218, 385-407.
- J. Zeiller 1908 Jacques Zeiller, *S. Dojmo vescovo e martire di Salona nell'archeologia e nell'agiografia. Nuovi studi*, *BASD* XXXI, Split 1908, 179-181.

Novinski tekstovi

- J. Dukić 2009a Josip Dukić, *Don Frane i salonitanski mučenici*, SK 176 (XVI), Solin 15.5.2009, 20-21.
- J. Dukić 2009b Josip Dukić, *Don Franin doprinos salonitanskoj kršćanskoj epigrafiji*, SK 177 (XVI), Solin 15.6.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009c Josip Dukić, *Don Frane Bulić i don Ivan Delalle (I)*, SK 178 (XVI), Solin 15.7.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009d Josip Dukić, *Don Frane Bulić i fra Ivan Marković*, SK 179 (XVI), Solin 15.7.2009, 20-21.
- J. Dukić 2009e Josip Dukić, *Don Frane Bulić i don Ivan Delalle (II)*, SK 180 (XVI), Solin 15.9.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009f Josip Dukić, *Don Frane Bulić i don Mihovil Barada*, SK 181 (XVI), Solin 15.10.2009, 20-21.
- J. Dukić 2009g Josip Dukić, *Don Frane Bulić i don Luka Jelić*, SK 182 (XVI), Solin 15.11.2009, 18-19.
- J. Dukić 2009h Josip Dukić, *Don Frane Bulić i Jozo Kljaković*, SK 183 (XVI), Solin 15.12.2009, 18-19.
- J. Dukić 2010a Josip Dukić, *Don Frane Bulić i sv. Domnio (Dujam)*, SK 185 (XVII), Solin 15.2.2010, 18-19.
- J. Dukić 2010b Josip Dukić, *Don Frane Bulić i don Petar Kaer*, SK 186 (XVII), Solin 15.3.2010, 18-19.
- J. Dukić 2010c Josip Dukić, *Sukob don Frane Bulića i don Petra Kaera*, SK 187 (XVII), Solin 15.4.2010, 18-19.

Summary

Josip Dukić – Bernard Dukić

Relationships between Rev. Frane Bulić and Fr. Ivan Marković in the context of the polemic on St. Dujam and the apostolicity of the Church of Split

Key words: Rev. Frane Bulić, Fr. Ivan Marković, Catholic Faculty of Theology in Split, Franciscan Monastery in Sinj, Archaeological Museum in Split, St. Dujam, apostolicity of the Church of Split

Reverend Frane Bulić (Vranjic, 4 October 1846 – Zagreb, 29 July 1934) and Father Ivan Marković (Sinj, 23 October 1839 – Sinj, 22 October 1910) produced, each of them in his own way, great contributions to the studies of both ecclesiastical and civil history of Dalmatia. Rev. Frane left a deep imprint as a professor, educator, monument conservator, historian, archaeologist and epigraphist. Fr. Ivan wrote several literary, theological and historical writings. Their collegial relationships were questioned in the early 20th century, when a dispute was conducted on the Salonitan martyr Domnio – Dujam. The correspondence conducted between Rev. Frane and Fr. Ivan that is kept in the library of the Catholic Faculty of Theology in Split and a letter kept in the archives of the Franciscan Monastery in Sinj, in fact, show clearly how dynamic and intensive were their discussions, accompanied with a court trial, that eventually influenced the change of the traditional understanding of the apostolicity of the Church of Split.

Translated by Radovan Kečkemet

